

ผลงานลำดับที่ 2

เรื่อง

**แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการของบุคลากร
ในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน**

โดย

นายสุนทร สืบสหการ

**ผู้ขอประเมินในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน
(แรงงานและสวัสดิการสังคม)**

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช

ตำแหน่งเลขที่ 11

**กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม**

คำนำ

ในระบบการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ส่วนราชการต้องกำหนดนโยบายและหลักการให้สวัสดิการแก่บุคลากรในสังกัดไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการสวัสดิการของบุคลากรส่วนใหญ่อย่างแท้จริง หลักความเสมอภาคและความเป็นประชาธิปไตยโดยเป็นสวัสดิการที่มีขอบเขตกว้างขวาง เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงเท่าที่เป็นไปได้ และหลักแห่งประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการเพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจที่ดี ซึ่งส่งผลให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดผลคุ้มค่าจากการจัดสวัสดิการซึ่งนำไปสู่การประสบความสำเร็จขององค์กรในที่สุด

การจัดทำผลงานทางวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะนำเสนอผลงานที่ได้ดำเนินการในขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้ศึกษาและประเมินผลการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการสวัสดิการของข้าราชการและลูกจ้างประจำที่ต้องการให้ส่วนราชการจัดให้นอกเหนือจากสวัสดิการที่รัฐจัดให้แล้ว โดยได้นำผลจากการสำรวจมาใช้กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการของบุคลากรในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน สามารถนำผลงานทางวิชาการนี้มาเป็นแนวทางในการเสนอแนะนโยบายให้แก่ผู้บริหารของกรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเภทและการบริหารการจัดสวัสดิการต่อไปในอนาคตและยังรวมไปถึงการให้คำแนะนำปรึกษาแก่หัวหน้าส่วนราชการและบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ในการตรวจราชการ ซึ่งต้องดูแลและตรวจสอบการบริหารงาน งบประมาณและการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามนโยบายที่กำหนดไว้

นายสุนทร สืบสทการ

กันยายน 2542

เลขเรียกหนังสือ.....	๓๒.๐๙.๖
เลขทะเบียน.....	๓ ๗๘๙ ๗
วันที่.....	5749
	23 ก.ย. 2545

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการของบุคลากรในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบที่ชัดเจนในเรื่องการจัดสวัสดิการของส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งสวัสดิการในภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจ และเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการให้คำปรึกษาแนะนำเสนอแนะแนวทงนโยบายการพัฒนาสวัสดิการของบุคลากรกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน โดยการศึกษา ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจความต้องการสวัสดิการของบุคลากรของกรมฯ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,000 คน หรือร้อยละ 56.59 ของบุคลากรทั้งหมดของกรม (1,767 คน) ได้แบบสอบถามกลับคืน 892 คน หรือร้อยละ 50.48 ของบุคลากรทั้งหมด

ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ ตอบคำถามที่ถามถึงความต้องการที่จะให้กรมจัดประเภทของสวัสดิการเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยเรียงลำดับความต้องการ ปรากฏว่าในส่วนของข้าราชการส่วนกลางและภูมิภาคมีความคิดเห็นความต้องการในการจัดสวัสดิการเพิ่มแตกต่างกัน โดยข้าราชการส่วนกลางมีความต้องการให้จัดสวัสดิการเพิ่ม 5 ลำดับแรก คือ การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล เคหะสงเคราะห์บริการรถรับ-ส่ง ร้านสวัสดิการสินค้าราคาถูก และการสงเคราะห์เมื่อประสบภัย แต่ข้าราชการในส่วนภูมิภาคต้องการให้จัดสวัสดิการเพิ่ม 5 ลำดับแรก คือ เคหะสงเคราะห์ การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล การสงเคราะห์เมื่อประสบภัย การส่งเสริมให้มีรายได้พิเศษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าราชการทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคมีความต้องการตรงกันโดยให้ความสนใจสุขภาพร่างกาย แต่ข้าราชการส่วนกลางเน้นในเรื่องการดำรงชีวิตประจำวัน และการเดินทาง มากกว่าข้าราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งให้ความสำคัญกับความมั่นคงของครอบครัวและบุคคลในครอบครัวทั้งหมดในเรื่องของที่อยู่อาศัย การเพิ่มรายได้พิเศษ และการสงเคราะห์เมื่อประสบภัย สำหรับลูกจ้างประจำ พบว่า ลูกจ้างในส่วนกลางและภูมิภาคให้ความสำคัญในเรื่องสวัสดิการตรงกับความเห็นของข้าราชการ กล่าวคือ ลูกจ้างในภูมิภาคสนใจเรื่องความมั่นคงของครอบครัวเช่นเดียวกับข้าราชการส่วนภูมิภาค โดยมีความต้องการสวัสดิการเพิ่มเรียงลำดับในเรื่อง ทุนการศึกษาบุตร การสงเคราะห์เมื่อประสบภัย การเคหะสงเคราะห์ การส่งเสริมให้มีรายได้พิเศษ และลูกจ้างประจำส่วนกลางให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพและการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่า

จากคำถามถึงความเห็นและความต้องการให้กรมปรับปรุงสวัสดิการที่จัด
อยู่เดิมโดยเรียงลำดับพบว่า สวัสดิการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยมีความต้องการให้ปรับปรุงเป็น
ลำดับแรก ซึ่งเป็นความต้องการที่ตรงกันของบุคลากรทั้งส่วนกลางและภูมิภาค และตรง
กับความต้องการสวัสดิการเพิ่มในประเภทเคหะสงเคราะห์ สรุปได้ว่าบุคลากรส่วนใหญ่มี
ความต้องการสวัสดิการเรียงลำดับ ดังนี้ (1) สวัสดิการด้านสุขภาพร่างกาย (2) การเคหะ
สงเคราะห์ (3) การสงเคราะห์เมื่อประสบภัย หรือ การสงเคราะห์ข้าราชการ
(4) การส่งเสริมให้มีรายได้พิเศษ (5) รถรับ-ส่ง (6) ทุนการศึกษาทั้งข้าราชการและบุคคล
ในครอบครัว (7) การกีฬาและนันทนาการ (8) ร้านอาหารหรือร้านค้าสวัสดิการ

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อการ
พัฒนาการจัดสวัสดิการขึ้น โดยมีการดำเนินการ แต่งตั้งคณะกรรมการสวัสดิการกรม
สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานขึ้น เพื่อยกเลิกและปรับปรุงแก้ไขโดยการกำหนดระเบียบ
ขึ้นใหม่ ได้แก่ ระเบียบคณะกรรมการฯ ว่าด้วย การจัดสวัสดิการในกรมสวัสดิการและ
คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และระเบียบคณะกรรมการฯ ว่าด้วยการเงินและการบัญชี
ของเงินกองทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 รวมทั้ง
การออกประกาศคณะกรรมการฯ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับเงินกองทุนสวัสดิการ
เจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2542 โดยมีแบบการขอรับเงินกอง
ทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่กรมฯ และได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้บุคลากรทุกระดับสามารถ
ขอรับเงินกองทุนสวัสดิการได้ตามระเบียบและประกาศดังกล่าวโดยทั่วถึงกัน รวมทั้งได้มี
การนำผลการวิเคราะห์ความต้องการมากำหนดแผนการจัดสวัสดิการประเภทใหม่ เพื่อ
ตอบสนองความต้องการของบุคลากรในอนาคตต่อไป

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทคัดย่อ.....	(1)
สารบัญ.....	(3)
สารบัญภาคผนวก.....	(7)
สารบัญตาราง.....	(9)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. สภาพและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	3
3. วิธีการศึกษา.....	4
4. คำจำกัดความในการศึกษา.....	4
5. ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
บทที่ 2 ความหมาย แนวคิด หลักทั่วไปของสวัสดิการและ สวัสดิการแรงงาน.....	5
1. ความหมาย.....	5
2. แนวคิด.....	7
3. ทฤษฎีพื้นฐานการจัดสวัสดิการแรงงาน.....	12
4. หลักทั่วไปในการกำหนดสวัสดิการแรงงาน.....	14
5. ประเภทของสวัสดิการแรงงาน.....	16
บทที่ 3 หลักการจัดสวัสดิการในองค์กร.....	22
1. ชนิดของสวัสดิการ.....	22
2. การบริหารสวัสดิการ.....	24
3. วิธีการบริหารสวัสดิการ.....	25
4. ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดสวัสดิการ.....	26
5. การบริหารโครงการสวัสดิการ.....	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ประเภทและชนิดของสวัสดิการในส่วนราชการ.....	30
1. ประเภทของสวัสดิการ.....	30
2. ชนิดของสวัสดิการ.....	31
บทที่ 5 การบริหารงานสวัสดิการของข้าราชการ	
พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเอกชน.....	35
1. การบริหารงานสวัสดิการของข้าราชการ.....	35
2. การบริหารงานสวัสดิการของพนักงานรัฐวิสาหกิจ.....	48
3. การบริหารงานสวัสดิการของเอกชน.....	50
บทที่ 6 การจัดสวัสดิการในส่วนราชการต่าง ๆ.....	56
1. สวัสดิการกระทรวงยุติธรรม.....	56
2. สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.	58
บทที่ 7 การบริหารงานสวัสดิการของส่วนราชการสังกัด	
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.....	60
1. นโยบาย อำนาจหน้าที่ อัตราค่าจ้างและงบประมาณ.....	60
2. สวัสดิการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม และสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี.....	67
3. สวัสดิการภายในสำนักงานประกันสังคม.....	67
4. สวัสดิการภายในกรมการจัดหางาน.....	70
5. สวัสดิการภายในกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน.....	73
6. สวัสดิการภายในกรมประชาสัมพันธ์.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 8 การบริหารงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.....	78
1. ความเป็นมา.....	78
2. นโยบายหลักและวิสัยทัศน์.....	79
3. อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการ.....	80
4. อัตรากำลัง สายงาน และตำแหน่ง.....	90
5. งบประมาณ.....	94
บทที่ 9 การจัดสวัสดิการในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.....	95
สวัสดิการที่ดำเนินการ.....	95
1. สหกรณ์ออมทรัพย์.....	95
2. การให้กู้ยืมเงิน.....	97
3. การเคหะสงเคราะห์.....	98
4. การสงเคราะห์ข้าราชการ.....	99
5. การฌาปนกิจสงเคราะห์.....	99
6. การกีฬาและนันทนาการ.....	102
7. การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	102
8. การจำหน่ายสินค้าราคาประหยัด.....	103
9. การส่งเสริมคุณภาพชีวิต.....	103
10. การตรวจสอบสภาพประจำปี.....	103
11. สวัสดิการกongsต่าง ๆ.....	103

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 10 การสำรวจความต้องการสวัสดิการของบุคลากร.....	104
1. การดำเนินการสำรวจ.....	104
2. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ.....	105
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	106
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
5. การอภิปรายผล.....	112
6. การพัฒนาการบริหารการจัดสวัสดิการ.....	113
บทที่ 11 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	115
ภาคผนวก ระเบียบและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการภายใน ส่วนราชการ	
ภาคผนวก (1) แบบสอบถาม	
ภาคผนวก (2) โครงการตรวจสอบภาพประจำปี	
บรรณานุกรม	

ภาคผนวก

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2530
2. ระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการจัดสวัสดิการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2536
3. สรุปประเภทและการดำเนินการจัดสวัสดิการในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
4. ระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการให้ยืมเงิน
กองทุนเลี้ยงชুবอมรรธรม พ.ศ. 2539
5. ระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการให้ยืมเงินกองทุน
กสร. 39 พ.ศ. 2539
6. หลักเกณฑ์และวิธีการขอกู้เงิน โครงการสวัสดิการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยของ
ข้าราชการสำนักงานประกันสังคม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและ
คุ้มครองแรงงาน และสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
7. ระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการฌาปนกิจสงเคราะห์
กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2536
8. ระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการฌาปนกิจสงเคราะห์
กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2536 แก้ไขฉบับที่ 1 พ.ศ. 2540
9. เอกสารเผยแพร่ระเบียบสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
 - 1) หนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ รส 0602/ว 0322.1 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2541
 - 2) หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รส 0602/ว 04994.1 ลงวันที่
17 กรกฎาคม 2541
 - 3) หนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ รส 0602/ว 0175.1 ลงวันที่ 18 เมษายน 2542
 - 4) หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รส 0602/ว 02787 ลงวันที่
16 เมษายน 2542
 - 5) คำสั่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ 93/2541 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2541 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสวัสดิการกรมสวัสดิการและคุ้มครอง
แรงงาน
 - 6) ระเบียบคณะกรรมการสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วย
การจัดสวัสดิการในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ลงวันที่
16 กรกฎาคม พ.ศ. 2541

ภาคผนวก (ต่อ)

- 7) ระเบียบคณะกรรมการสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการเงินและการบัญชีของเงินกองทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
- 8) ประกาศคณะกรรมการสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับเงินกองทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2542
- 9) แบบการขอรับเงินกองทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
- 10) คำสั่งคณะกรรมการสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ 1/2542 ลงวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2542
- 11) หนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ส่วนมาก ที่ รส 0602/0795 ลงวันที่ 12 เมษายน 2542

ภาคผนวก (1)

1. แบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการสวัสดิการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
2. หนังสือขอความร่วมมือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกรอกข้อมูลแบบสอบถาม (หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รส 0602/ว 00947 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541 และหนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ รส 0602/ว 061 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541)

ภาคผนวก (2)

1. โครงการตรวจสอบภาพประจำปี 2542
2. หนังสือแจ้งให้ข้าราชการส่วนกลางเข้ารับการตรวจสอบภาพประจำปี 2542 (หนังสือกองการเจ้าหน้าที่ ที่ รส 0602/ว 0352 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2542)

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ก	การเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ สังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.....	75
1	จำนวนตำแหน่งของข้าราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จำแนกตามสายงาน.....	92
2	เปรียบเทียบการปรับปรุงระเบียบกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ว่าด้วยการฌาปนกิจสงเคราะห์.....	101
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามภาค.....	105
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามเพศและภาค.....	106
5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามเพศและอายุภาค.....	107
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามภาคและสถานภาพการทำงาน.....	107
7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามภาคและอัตราเงินเดือนค่าจ้าง.....	108
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามภาคและระดับการศึกษา.....	108
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนก ตามภาคและสถานภาพทางครอบครัว.....	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
10	ความต้องการจัดสวัสดิการเพิ่มของข้าราชการ.....	109
11	ความต้องการจัดสวัสดิการเพิ่มของลูกจ้าง.....	110
12	สรุปการจัดลำดับความต้องการสวัสดิการโดยรวม.....	110
13	ความต้องการปรับปรุงสวัสดิการของข้าราชการและลูกจ้าง.....	111
14	สรุปความคิดเห็นที่ให้ปรับปรุงการจัดสวัสดิการโดยรวม.....	111
15	สรุปการจัดและการพัฒนาสวัสดิการในกรมสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงาน.....	114